

Çağdaş Bir Tarım Toplumuna Doğru

Hemen belirtmeliyim ki, başlıktaki çağdaş sıfatını, tarihte ileri bir aşamanın ifadesi olarak değil, miladi takvim açısından, içinde bulunduğumuz zaman dilimine vurgu yapmak amacıyla kullanıyorum.

İlerleme fikrinin çeşitli türleri, tarım toplumunun, tarihte geri bir aşamayı temsil ettiği konusunda ortak kanıya sahiptirler. Toplumlar ilkel istasyonlardan daha gelişmiş istasyonlara doğru yol alan bir trenin vagonları gibi tasarlandığında, toprağa bağımlı bir hayat sürmek, geri bir istasyonda duraksamak şeklinde anlaşılıyor. Bu anlayış doğrultusunda trenin öndeki vagonları, örneğin, orta Avrupa ülkeleri ve kuzey Amerika, çoktan sanayi ve sanayi ötesi üretim süreçlerine ulaşmışlar, toprağa bağımlı bir hayat süren köylülüğü tasfiye ederek, tarihin ön saflarında yer almışlardır, vs.

Sömürge ve yarıömürge halklarının, kalkınma ve ilerleme adına maruz kaldığı tabiat düşmanı propaganda budur. Daha güzel bir hayatın, adalet ve özgürlük yerine, enerji, kâğıt, demir, kablo, haberleşme uydusu, moloz ve çöp üretmekten geçtiği yanılsaması bilinçlere kazınır. Böylece, ekonomik bağımlılığın katlanılır doğal bir durum olarak algılanması, teknolojik bağımlılığın maddi, yadsınamaz gerçekleriyle pekiştirilir.

Tarihin belli bir döneminde sadece orta Avrupa yla sınırlı bir coğrafyada (kapitalizmin bir verisi olarak) ortaya çıkan sanayi devrimi, köylülüğü geriletmiş veya tarımda kapitalizmi ikame etmiş olabilir. Ama dünyanın başka coğrafyalarında bu süreci tersinden yaşamak, hiçbir zaman kapitalizmi geliştirmeyecektir. Yani sömürge veya yarı sömürge bir ülkede, durup dururken köylülüğün ve tarım üretiminin tasfiyesi asla metropol kapitalizminin gelişmesi sonucunu doğurmaz. Bizde Demirel ve benzerlerinin kalkınma adına her fırsatta dile getirdiği, ülkede tarım nüfusunun azaltılması gerektiği savı, göç, sefalet ve şehirlerin köyleşmesinden başka bir sonuç doğurmamıştır, doğuramaz. **Çünkü, bilindiği gibi Avrupa da köylü nüfusun azalması, köyün şehre göçüyle değil, şehirli sermayenin köylere giderek, tarımı da kapitalistleştirilmesiyle mümkün olmuştur.**

Sadece belli bir yüzyılda, belli bir coğrafyaya özgü bu basit gerçeği aklımızda tutarak devam ediyoruz.

İNSANLIĞIN KADERİ OLARAK TARIM

Tarih yazıcılarının yorumlarına baktığımızda, tarımın, insanların yaşayabilmek için geliştirdikleri ilk **etkin** üretim biçimi olduğunu görüyoruz. İnsanoğlu toprağı kendi iradesiyle ekip biçmezden önce yaşamak için **edilgin** bir tavır sergiliyordu.

Tabiatta kendiliğinden yetişen bitki ve meyveleri toplamak, serbest halde gezinen mevcut hayvanları avlamak, vb. edilgin bir yaşam mücadelesiydi. İnsanın toprağı ekip biçmesi, tabiata karşı bağımlılık durumunu azaltarak, onun tabiat üzerinde **etkin** ve **müdahil** olmasının başlangıcı sayılabilir.

Ekip biçilen toprak artık kendinde şey konumundan çıkmış ve insan için şey konumuna dönüşmüştür. Toprak, bu haliyle aynı zamanda insanın ilk öğretmeni ve onun yetiştiricisidir. İnsan, tabiatta insan gibi yaşamayı topraktan öğrenmiştir.

Öyle ki, bugün dilimizde kültür şeklinde telaffuz ettiğimiz sözcük, bilindiğı gibi latince ekmek anlamına gelen **a-cultura** kökünden gelmektedir. Yani bir yere, bir toprak parçasına bir şey ekmek. Demek ki, ekip biçme faaliyeti aynı zamanda insanın tarih boyunca bir kültür varlığına dönüşmesini mümkün kılmıştır. Bu anlamda Mısır dan, Sümer den, Hint ten, Çin den, Antik Yunan a kadar bütün medeniyetlerin temelinde tarım yatmaktadır. Ve **eğer beslenmek canlıların yaşamı için bir zorunluluksa, tarım, insan denilen canlı türünün ezeli ve ebedi kaderidir, nokta.**

İnsanın tarım üretimine geçmesi, aynı zamanda sulama ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Sümerlerin, su kanalları inşa etmek konusunda gösterdiği başarı, tarımsal üretimde başlı başına büyük bir aşamadır. İ.Ö. 3000 lerde inşa edilen ve bugün hâlâ Mezopotamya da kullanılabilir durumdaki bu kanalları tasarlayan akıl, atomu parçalamasıyla övünen günümüzün kibirli aklından hiç de geri değildir.

Tarımda sulama tekniğinin gelişmesiyle birlikte, artık-ürün miktarında ciddi bir artış söz konusu olmuştu.

Artık-ürünün çoğalmasıyla birlikte, medeniyetin diğer unsurlarının geliştirilebilmesi için gerekli artık-zamanın kapıları da, hızla aralanmaya başlıyordu. İnsanın, hayati gereksinimi olan miktardan daha fazlasını üretebilme yeteneği, sulu tarımla birlikte sistematik olarak artan ve giderek biriken zenginliklerin kaynağıydı. Doğal olarak, köleci toplum yapısının gelişmesi, sınıfsal işbölümünün oluşması gibi olgular da, artık-ürün sürecinin hızıyla ilgi içerisinde belirginleşiyordu. Bu durum karşısında zenginliğin adil paylaşımı için gerek tarihte, gerekse günümüzde çeşitli tez ve öneriler geliştirilebilir, geliştirilmiştir. Bunlar, meselenin bilinen ve üzerinde çokça durulan yanları. Ben bundan öte, **insanın tarım toplumundan günümüze dek, değişen zenginlik kavrayışı ve bu zenginlik kavrayışının ahlaki ilgileri üzerinde de durulması gerektiği** kanaatindeyim.

TİNSEL DEĞER KAYNAĞI OLARAK TOPRAK

Antik Yunan da, hatta yalnızca Yunan da değil, çeşitli Asya ve Kuzey Afrika toplumlarında da ticaret, bezirganlık küçümsenir, nüfusun tarımla uğraşan kesimi yüceltilirdi. Tarımla uğraşmak özgür ve erdemli insanlara yakışan bir iş olarak anlaşırdı. Bugün bazı köşe yazarlarının köylü taburları deyimiyle küçümsediği ve birkaçbin yıllık bir geleneği temsil eden askerlik türü, tarımla uğraşan görece özgür bireylerin el üstünde tutulduğu bir sistemdi. Tarım bir anlamda Antik dünyanın askerlik okulu biçiminde anlaşıyordu. Buna karşılık tüccar ve tefeci sınıfı, kaypak ve para fetişine bağımlı tutsak bir ruhu yansıtıyordu. Sonraki yüzyıllarda bile, çokca bilindiği gibi İbn-i Haldun a göre tecimle uğraşanlar, toplumun en aşağı kesimini oluşturmaktaydı.

Demek ki, o yüzyıllarda dahi, **hayatın devamı için** üretim yapan insanlarla, bu üretimin üzerinden aracılık yaparak rant elde edenler arasında, toplumsal bilince yansıyan ahlaki bir farklılık oluşmuştu.

Eğer insanın yaptığı işle, kişiliği, karakteri ve dünya görüşü arasında bir ilişki varsa, toprak bu karakterin oluşması için en sağlam ve güvenli zemini teşkil eder. Toprağı ekip biçmek en başta sabır ister.

Buğday tohumunun filize, filizin fideye, fidenin başağa dönüşmesi, hasat, mahsulün işlenmesi ve en sonunda soframıza nimet olarak gelmesi bir yıl alır. Açık havada ve çeşitli tabiat koşulları altında sabırla geçen bir emek yılı... İnsan için bundan daha büyük, daha uzun bir terbiye süreci yoktur. Köylünün böylesi bir terbiyeyle ortaya koyduğu emeği, ucuza kaptırmak istememesinden daha doğal ne olabilir. Ne var ki, kapitalizm koşullarında paranın efendileri ve şehirli tüccar karşısında, çaresizliğini çeşitli akıl oyunları ile gidermeye çalışan köylü, burjuvazi tarafından kurnazlıkla suçlana gelmiştir.

Açık havada toprakla uğraşmak, bugün kent yaşamının yadırgadığı bambaşka bir vücut dili ve davranış şekli geliştirir. Az ve öz konuşmak, idareli ve kanaatkâr beslenmek, hız ve süratten kaçınmak, az harcamak, dolayısıyla az tüketmek, teknolojik tüketim unsurlarına prim vermemek veya geç intibak etmek, vb. köylülüğün ana karakteristiğini oluşturur.

Aslında binlerce yıllık yüksek bir değerler sistemi içeren bu karakter, modern yüzyıllarda kapitalizmin vahşice saldırdığı ana hedeflerden birisidir. Ne yazık ki, ilerleme fikrinin cazibesine kapıldığımız dönemlerde, bizler dahi köylülüğü yukardaki geleneksel değerleri dolayısıyla yerden yere vurmaktan geri durmadık.

Evet tarım üretimi hiçbir zaman sanayi üretiminin hızına yetişemez (yetiştirmesi de gerekmiyor aslında.) Bu anlamda köylülüğün tasfiye edilmesi, sözde kapitalist ilerlemenin önünü açsa bile, sosyalizmin doğumunu garanti etmezdi, edemezdi. Milli demokratik devrim projesi dahi, köylülüğün tasfiyesi üzerinden kutsanmış bir sanayii toplumunu hedefliyordu sonuçta.

Nitekim, bugün ülkemizde köylülüğün tasfiye süreci hızlanmıştır. Fakat buna rağmen tasfiye edilen, boşaltılan köylerin yerine başka bir şey konulamaması kriminal- sosyolojik bir krizden başka ne ifade ediyor?

Köylülük bir yaşam biçimi olarak günümüzde töre cinayeti, kan davası gibi yıkıcı **değersizliklerin** kaynağıdır.

Fakat yakından baktığımızda, kapitalist tüketim değerlerinin, bu kesim üzerindeki provakatif etkisininin, anılan günahları azdırdığından da kuşku duymamak gerekiyor.

MADDİ DEĞER OLARAK TOPRAK

Kapitalist kitlesele üretim, sayısız reklam ve propagandayla, yapay biçimde oluşturduğu ve topluma dayattığı sözde ihtiyaç kalemlerini, ciddi bir tasnif ve sıralamaya tabi tutmamız gerekiyor. Bu aynı zamanda insana haz veren sahte ve hakiki tüketim unsurlarının birbirlerinden ayıklanmasını da içermelidir.

Kimi zaman olağan ve basit yaşantılarımız hakkında sorulan sorulara, cevap vermekte zorlandığımızı farkederek ve şaşırırız. Örneğin: insanın eşine, sevgilisine bir çiçekçiden çiçek alarak hediye etmesi olağandır. Mevcut tüketim süreci böyle öngörüyor. Ama hergün yediğimiz, limon, portakal, malta eriği, kestane, taze ceviz gibi yemişlerden bir tanesini evdeki saksıya dikip, fide haline getirmek ve sevdiğimiz birisine, içinde erik fidesi olan bir saksı hediye etmek, niçin çoğumuzun aklına gelmiyor, niçin böyle bir geleneğimiz yok? Bu şaşırtıcıdır.

Kapitalizm insanın tabiattan sıyrılıp çıkması demektir. Bunu insanlıktan çıkmak olarak da okuyabiliriz. Ama eğer olası bir kolektivizm dahi, sovyet örneğinde olduğu gibi, bu tabiattan sıyrılıp çıkma sürecini devam ettirecekse, bizce fazla yaşama şansı yoktur.

Yani rock müziği, kola tüketiminden ayrıştırmak gibi bir şeyden söz ediyorum. Temizlik malzemesi olarak çivit ve soda nın, badana malzemesi olarak kireç in yeniden keşfi gerekiyor. Hafta sonları kitleler halinde Hollwood filmlerine ayırdığımız süre kadar, etrafı denizlerle çevrili bu ülkede, **kitleler halinde** daha ucuza sandal kiralayıp yaz kış kürek çekme hazzından söz ediyorum. Ailelerimizin büyük şehirlere göç amacıyla terk ettiği köylerimize, artık daha sık gitmek gerektiğinden, o köylerde turist gibi dolaşmak yerine,

kitleler halinde Anadolu ya yayılarak, iki evlek bostan yetiştirmek hazzından söz ediyorum.

İster kapitalizm, isterse herhangi tür bir kollektivizm koşullarında olsun, bunları yalnız bireysel maddi bir uğraşı olarak değil, kitlesel ahlâki bir tavır olarak içimize sindirmek zorundayız gibime geliyor.

Ebedi bir hayat alanı gibi sunulan metropollerin, daha bu kuşaklar hayattayken bile, çökme ihtimalinin olduğu gözardı edilmemelidir. Bugün ABD de bile, örneğin Seattle yakınlarında, kitlesel işten çıkartmalar nedeniyle hayalet şehirler oluşurken, hangi metropol ebedi bir yaşam alanı olabilir?

Aslında insanın hakiki tüketim ihtiyaçları ile, üretim araçlarının mülkiyet biçimi arasında herhangi bir bağıntı yoktur. Ancak herhangi bir üretim aracına sahip olanlar, ürettikleri şeyin ille de bir tüketim gereksinimini karşıladığı iddiasındadırlar. Fakat toprak; sadece toprak bu kuralın dışındadır. **Toprakta üretilen ve üreyen her şey mutlaka hayat için gerekli olan bir gereksinime cevap verir.** Bu anlamda toprağın maddi değeri ile yaşamın; canlı hayatın maddi değeri özdeştir. Bir şeftali ağacı, bir torna tezgahından kıymetlidir.

OKTAY TAFTALI

<http://www.oktayaftali.com/>